# Inhoud

Veiligheidssituatie ..... 1
Algemene (veiligheids-)situatie ..... 1
Frontgebied en tijdelijk bezette gebieden ..... 2
De situatie in tijdelijk bezet gebied ..... 3
Overige gebieden ..... 3
Binnenlands ontheemden ..... 4
Humanitaire situatie ..... 5
Specifieke groepen ..... 6
Mobilisatieontduikers ..... 6
LHBTIQ+ ..... 8
Journalisten ..... 9
Pro-Russische personen ..... 9

# Veiligheidssituatie

## Algemene (veiligheids-)situatie

Uit openbare bronnen blijkt dat sinds het begin van de oorlog er aanvallen zijn geweest in alle oblasts[1] van Oekraïne.[2] In 2025 heeft het geweld zich geconcentreerd rond het frontgebied in de Kharkiv-, Luhansk-, Donetsk-, Zaporizhzhia- en Kherson-oblasts, het grensgebied van de Kharkiv-, Sumy-, en Chernihiv-oblasts, Kyiv, en in de aan het frontgebied grenzende Mykolaiv- en Dnipropetrovsk-oblasts, alsmede het gebied rond Odessa aan de Zwarte Zee. [3] De aanvallen op de civiele infrastructuur gingen in 2025 door. Sinds oktober 2025 zijn de aanvallen op de energie-infrastructuur in heel Oekraïne, waarbij sinds het begin van 2026 met name Kyiv geraakt wordt. Door de schade op schade die aan centrales wordt toegebracht, staat de energievoorziening op instorten[4]. Honderdduizenden mensen zitten zonder stroom en warmte of hebben hier slechts beperkt toegang toe, terwijl de winter dit jaar zeer streng is.[5]

[1] Een oblast is te vergelijken met een provincie.
[2] ACLED, Ukraine conflict: interactive map, https://acleddata.com/monitor/ukraine-conflict-monitor
[3] ACLED, Ukraine conflict: interactive map, https://acleddata.com/monitor/ukraine-conflict-monitor ;
[4] NOS, Energievoorziening Oekraïne staat op instorten: 'Geen centrale gespaard', 14 februari 2026, https://nos.nl/artikel/2602459-energievoorziening-oekraine-staat-op-instorten-geen-centrale-gespaard
[5] Institute for the study of war, Russian Offensive Campaign Assessment, January 24, 2026, 24 januari 2026, https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russian-offensive-campaign-assessment-january-24-2026/ ; BBC, Zelensky declares energy emergency as biting cold persists, 15 januari 2026, https://www.bbc.com/news/articles/cq6vm677z76o ; NOS, 1,2 miljoen Oekraïners zonder stroom na grootschalige Russische luchtaanvallen, 24 januari 2026, https://nos.nl/artikel/2599452-1-2-miljoen-oekrainers-zonder-stroom-na-grootschalige-russische-luchtaanvallen

Sinds het begin van de oorlog zijn naar schatting in totaal 14.999 burgers gedood en 40.601 burgergewonden gevallen.[6] Oekraïne heeft 34,2 miljoen inwoners.[7]

Om te visualiseren waar de aanvallen zich voordoen en voor hebben gedaan, kan een interactieve kaart worden bekeken op de website van ACLED, waarbij de gewenste periode ingesteld kan worden. Deze is te vinden op https://acleddata.com/monitor/ukraine-conflict-monitor .

Een cijfermatig overzicht van incidenten ('battles', 'explosions/remote violence' en 'violence against civilians') in de periode 1 januari 2025 – 31 januari 2026 is opgenomen in bijlage 1.

## Frontgebied en tijdelijk bezette gebieden

Bezet gebied bevindt zich in de oblasts Kharkiv, Luhansk, Donetsk, Zaporizhzhia en Kherson en een klein puntje van de Mykolaiv-oblast[8]. Het frontgebied loopt door de oblasts Kharkiv, Luhansk, Donetsk, Zaporizhzhia en Kherson, alsmede Dnipropetrovsk en Sumy.[9]

Een interactieve up-to-date kaart van International Crisis Group met daarop tijdelijk bezet gebied en frontgebied is te zien op https://www.crisisgroup.org/visual-explainers/ukraine-war-map-tracking-frontlines .

De Oekraïense overheid publiceert en updatet lijsten met daarop gebieden (tot op gemeenteniveau) waar gevechtshandelingen hebben plaatsgevonden of plaatsvinden, en gebieden die tijdelijk bezet waren of zijn. De laatste versie hiervan is van juli 2025 en staat in het Engels op https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/list-of-territories-where-hostilities-are-were-conducted-or-temporarily-occupied-by-the-russian.pdf

In 2025 lag het zwaartepunt van de gevechten in de Donetsk-oblast, gevolgd door Kharkiv, en Zaporizhzhia, Dnipropetrovsk, Sumy, Luhansk en Kherson. Luhansk is grotendeels in handen van Rusland, het geweld is daar iets minder dan in de andere front-oblasts.[10] De genoemde gebieden werden tevens zwaar getroffen door drones en raketten (explosions/remote violence) waarbij Kherson en Sumy de lijst aanvoeren qua aantallen aanvallen, gevolgd door Donetsk, Zaporizhzhia, Chernihiv, Kharkiv en Dnipropetrovsk. Voor een overzicht, zie bijlage 1. Met name bij de drone- en raketaanvallen vielen veel burgerslachtoffers. Op basis van de getelde ACLED-cijfers vielen de meeste burgerdoden in de oblasts Donetsk, Kherson en Kharkiv.[11]

OHCHR benoemt dat 67% van de burgerdoden en –gewonden in de buurt van het frontgebied vallen, met name in Donetsk, Kharkiv en Kherson. 33% van de doden en gewonden vallen verder van het frontgebied door toedoen van langeafstandsraketten. Het aantal slachtoffers in 2025 was 31% hoger dan in 2024 en 70% hoger dan in 2023.[12] De VN Independent International Commission of Inquiry on Ukraine stelt dat inwoners van Mykolaiv, Kherson en Dnipropetrovsk systematisch worden bestookt door de Russen vanaf de overkant van de Dnipro-rivier, met als doel de lokale burgers uit hun huizen te jagen. Met drones worden woonhuizen, gebouwen, humanitaire distributiepunten, en civiele infrastructuur aangevallen. Deze aanvallen worden gecoördineerd

---

[6] OHCHR, Ukraine: Protection of Civilians in Armed Conflict — December 2025, 12 januari 2026, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2026-01/Ukraine%20-%20protection%20of%20civilians%20in%20armed%20conflict%20%28December%202025%29_ENG.pdf
[7] Humanitarian Action, Ukraine 2026 https://humanitarianaction.info/plan/1515 ;
[8] Dat wordt hier meegenomen in de beoordeling van Kherson
[9] Institute for the Study of War, Interactive map: Russia's invasion of Ukraine, https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375, geraadpleegd 12 februari 2026; International Crisis group, Ukraine War Map: Tracking the frontlines, https://www.crisisgroup.org/visual-explainers/ukraine-war-map-tracking-frontlines, geraadpleegd 12 februari 2026.
[10] ACLED, Ukraine conflict: interactive map, https://acleddata.com/monitor/ukraine-conflict-monitor
[11] ACLED, Ukraine conflict: interactive map, https://acleddata.com/monitor/ukraine-conflict-monitor
[12] OHCHR (Office of the High Commissioner of Human Rights), Ukraine: Protection of Civilians in Armed Conflict — October 2025, 12 januari 2026, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2026-01/Ukraine%20-%20protection%20of%20civilians%20in%20armed%20conflict%20%28December%202025%29_ENG.pdf

uitgevoerd, en zijn in 2025 verhevigd.[13] In Zaporizhzhia zijn inwoners in door Rusland bezet gebied door de Russen gedeporteerd naar gebied onder Oekraïense controle en naar Georgië.[14]

## De situatie in tijdelijk bezet gebied

De Speciale VN-rapporteur voor foltering stelde in augustus 2025 dat Rusland in de tijdelijk bezette gebieden de internationale spelregels compleet lijkt te zijn vergeten en dat Rusland marteling gebruikt om de burgers in tijdelijk bezette gebieden te intimideren en angst aan te jagen. Daarnaast zou er geloofwaardig bewijs zijn van willekeurige arrestaties en detenties, verdwijningen, en ernstige schending van het recht op gezondheid van burgers. Dit geldt ook voor personen in detentie. Daarnaast zou sprake zijn van seksueel geweld tegen burgers.[15] Voorts schendt Rusland andere regels door eigen wetten op te leggen, mensen te dwingen Russisch staatsburger te worden, dienstplicht op te leggen, mensen te verplaatsen, onroerend goed van burgers te confisqueren, en meer.[16]
Volgens de Oekraïense autoriteiten zijn sinds het begin van de oorlog 20.000 kinderen vanuit Oekraïne naar Rusland gedeporteerd. Daarvan zijn er 1975 inmiddels teruggekeerd.[17] In bezet gebied zijn sinds het begin van de oorlog 2.774 burgers gedood en 4.579 burgers gewond geraakt.[18]

## Overige gebieden

Ook verder van het front- en tijdelijk bezet gebied kregen oblasts en steden toenemend te maken met aanvallen. Deze raakten civiele infrastructuur, onder andere energie-infrastructuur, spoorwegen, woonwijken en andere burgerdoelen. Sinds de zomer heeft Rusland de aanvallen op energiecentrales opgevoerd en sinds oktober zijn de aanvallen op energie-infrastructuur verder geïntensiveerd. Dagelijks voert Rusland aanvallen uit op energiecentrales in Oekraïne[19], op dit moment zijn er geen centrales meer die niet geraakt zijn.[20] Alle delen van Oekraïne worden hierdoor getroffen, maar Kyiv in het bijzonder. Honderdduizenden mensen zitten op dit moment zonder stroom of hebben beperkt stroom, terwijl het zeer koud is.[21]

---

[13] United Nations, Russian army committing murder in Ukraine: Independent rights commission, 27 oktober 2025, https://news.un.org/en/story/2025/10/1166189
[14] United Nations Independent International Commission of Inquiry on Ukraine, Report of the Independent International Commission of Inquiry on Ukraine , 21 oktober 2025, https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/coiukraine/a-80-497-advance-unedited-version-en.pdf
[15] United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Evidence mounting about Russian tactics of sexual torture against Ukrainian civilians: UN expert, 21 augustus 2025, https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/08/evidence-mounting-about-russian-tactics-sexual-torture-against-ukrainian ;
[16] United Nations General Assembly, Situation of human rights in the temporarily occupied territories of Ukraine, including the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol Report of the Secretary-General, 6 augustus 2025, https://docs.un.org/en/A/80/315 ; Human Rights Watch, World Report Ukraine 2026, januari 2026, https://www.hrw.org/world-report/2026/country-chapters/ukraine
[17] Children of war, https://childrenofwar.gov.ua/en/ geraadpleegd 27 januari 2026.
[18] OHCHR (Office of the High Commissioner of Human Rights), Ukraine: Protection of Civilians in Armed Conflict — October 2025, 12 januari 2026, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2026-01/Ukraine%20-%20protection%20of%20civilians%20in%20armed%20conflict%20%28December%202025%29_ENG.pdf
[19] ACLED, Data on attacks on Ukrainian infrastructure, https://acleddata.com/curated/data-attacks-ukrainian-infrastructure
[20] NOS, Energievoorziening Oekraïne staat op instorten: 'Geen centrale gespaard', 14 februari 2026, https://nos.nl/artikel/2602459-energievoorziening-oekraine-staat-op-instorten-geen-centrale-gespaard
[21] OHCHR, Ukraine faces intensified attacks on energy infrastructure amid continued high civilian casualties, UN monitors say, 12 november 2025, https://ukraine.ohchr.org/en/Ukraine-faces-intensified-attacks-on-energy-infrastructure-amid-continued-high-civilian-casualties-UN-monitors-say ; Chatham House, Ukraine's best defence against Putin's energy war is more attacks on Russia's oil refining sector, 10 november 2025, https://www.chathamhouse.org/2025/11/ukraines-best-defence-against-putins-energy-war-more-attacks-russias-oil-refining-sector ; Institute for the study of war, Russian Offensive Campaign Assessment, January 24, 2026, 24 januari 2026, https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russian-offensive-campaign-assessment-january-24-2026/ ; BBC, Zelensky declares energy emergency as biting cold persists, 15 januari 2026, https://www.bbc.com/news/articles/cq6vm677z76o ; NOS, 1,2 miljoen Oekraïners zonder stroom na grootschalige Russische luchtaanvallen, 24 januari 2026, https://nos.nl/artikel/2599452-1-2-miljoen-oekrainers-zonder-stroom-na-grootschalige-russische-luchtaanvallen

## Binnenlands ontheemden

In december 2025 bevonden zich in Oekraïne 3.712.000 binnenlands ontheemden en 4.405.000 terugkeerders (daaronder valt iedereen die na een verblijf van minimaal twee weken elders in binnen-of buitenland is teruggekeerd naar zijn/haar oorspronkelijke woonplek). Van de teruggekeerde Oekraïners blijven er 372.000 ontheemd, en zij zijn onderdeel van het hierboven genoemde aantal binnenlandse ontheemden. 57% van de ontheemden is afkomstig uit (deels) bezette oblasts, waarvan de meesten uit de Donetsk-oblast (29%) komen. De meeste ontheemden gaan naar de Dnipropetrovsk- (15%) en Kharkiv- (12%) oblasts.[22] Voor precieze cijfers omtrent aantallen ontheemden die in een oblast verblijven, zie bijlage 1. Hoe de verdeling van ontheemden binnen Oekraïne er op de kaart uitziet, is te zien op pagina 3 van het IOM-rapport op https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-22-january-2026

Oekraïne kent een regeling voor binnenlands ontheemden die recht geeft op financiële hulp, hulp bij het zoeken naar woonruimte, recht op gezondheidszorg, recht om de kinderen op school of crèche aan te melden en het recht om pensioen en andere uitkeringen om te zetten naar de nieuwe woonplaats.[23] Om hiervan gebruik te kunnen maken dient men zich als binnenlands ontheemde in te schrijven. Dit kan als iemand afkomstig is uit een plaats waar gevechtshandelingen plaatsvinden of die bezet is of als iemands huis beschadigd of verwoest is door gevechtshandelingen.[24] Een lijst van deze plaatsen is voor het laatst geüpdatet in juli 2025 en is te vinden op https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/list-of-territories-where-hostilities-are-were-conducted-or-temporarily-occupied-by-the-russian.pdf

Tijdelijke opvang voor ontheemden wordt geregeld door lokale overheden, ngo's en vrijwilligers. Meestal gebeurt dat in woonkazernes, opgeknapte schoolgebouwen of ziekenhuizen, ongebruikte gebouwen of modulaire woningen.[25] Voor (andere) humanitaire hulp of hulp bij het vinden van woonruimte kan men terecht op het online platform e-dopomoga (e-hulp, https://edopomoga.gov.ua/en/ ), waar de overheid, ngo's en vrijwilligers gebundeld aan ontheemden hulp bieden. Ook kan men tijdens de aanvraag van de ontheemdenverklaring via overheidsportaal Diia[26] aangeven welke hulp men nodig heeft. Daarnaast zijn er allerlei particuliere initiatieven om ontheemden te helpen. Extra (financiële) steun vanuit internationale organisaties, bijvoorbeeld het Rode Kruis, UNICEF, UNHCR, gaat via dit portaal of via de organisaties zelf of zoals op de door de betreffende organisatie voorgeschreven wijze.[27] Zie bijvoorbeeld de site van UNHCR op https://help.unhcr.org/ukraine/welcome/if-you-are-an-internally-displaced-person-in-ukraine/ .

Op de lijst van waar binnenlandse ontheemden in 2025 gebrek aan hebben ervaren staat onder meer: medicijnen, powerbanks/generatoren, medicijnen, eten, accommodatie, kleding,

---

[22] International Organization for Migration (IOM), Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 22 (January 2026), https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-22-january-2026

[23] DIIA. *Великий гід про статус ВПО (A comprehensive guide on the status of IDPs).* https://bf.diia.gov.ua/articles/velykyi-hid-pro-status-vpo ; Human Rights Watch, World Report Ukraine 2026, januari 2026, https://www.hrw.org/world-report/2026/country-chapters/ukraine

[24] Visit Ukraine, Who can obtain an internally displaced person certificate, and who cannot? 18 oktober 2025, https://visitukraine.today/blog/7111/who-can-obtain-an-internally-displaced-person-certificate-and-who-cannot?srsltid=AfmBOorryAatnmvD7IIOM0IViCM8mxSnUMIWC1k4oRvmV8aR7VaKDRr7#grounds-for-obtaining-an-idp-certificate ; Ukraine is home, For internally displaced people, zonder datum, https://ukraineishome.org/assistance-for-internally-displaced-people/

[25] Kyiv Post, Thousands of Ukrainian IDPs are struggling to adapt amid housing, employment crises, 19 juli 2024, https://kyivindependent.com/what-happens-after-evacuation-ukraines-idps-struggle-to-adapt-amid-housing-employment-crises-2/

[26] Meer informatie, zie https://expo.diia.gov.ua/#about-diia

[27] DIIA. *Великий гід про статус ВПО (A comprehensive guide on the status of IDPs).* https://bf.diia.gov.ua/articles/velykyi-hid-pro-status-vpo ; DIIA, Що таке «єДопомога» і як проєкт може допомогти переселенцям, (What is eDopomoha and how can this project help IDP's) , https://bf.diia.gov.ua/articles/shcho-take-proiekt-iedopomoha

gezondheidszorg, en toiletartikelen. 11% van de bevraagden geeft aan nergens tekort aan te hebben.[28]

## Humanitaire situatie

Begin 2026 stelde UN OCHA dat in Oekraïne 10,8 miljoen inwoners humanitaire hulp nodig hadden. Hoe de behoefte verdeeld is over Oekraïne, is te zien op een kaart op pagina 2 van het UN OCHA-rapport op https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-and-response-plan-2026-january-2026-enuk?_gl=1*15wan74*_ga*MTE5MDkwMzkyMy4xNzYzMTE4Njg2*_ga_E60ZNX2F68*czE3Njk1MjUwNTIkbzckZzEkdDE3Njk1MjUwNzEkajQxJGwwJGgw :

Sinds begin oktober 2025 heeft Rusland dagelijks aanvallen uitgevoerd op de energie-infrastructuur. Deze aanvallen vonden door het hele land plaats, echter sinds het begin van 2026 werd met name Kyiv hard geraakt. Honderdduizenden zitten zonder stroom, water en verwarming in een zeer koude winter of hebben beperkt toegang tot stroom en verwarming.[29]

De oorlog heeft effect op het onderwijs. In 2025 hadden 4,6 miljoen kinderen moeite onderwijs te volgen; 1 miljoen kinderen, met name in het frontgebied, waren aangewezen op onlinelessen. In 2025 werden meer dan 340 onderwijsinstellingen beschadigd of verwoest. Inmiddels heeft 90% van de schoolgebouwen een schuilkelder.[30]

Voorts meldt de website 'Attacks on Health Ukraine' dat sinds het begin van de oorlog in heel Oekraïne aanvallen zijn geweest op medische instellingen, 2.132 in totaal, waarbij 1.138 ziekenhuizen en klinieken beschadigd of verwoest zijn, en 299 gezondheidswerkers zijn gedood. De meeste aanvallen hebben zich voorgedaan langs de frontlinie.[31] De World Health Organization meldt 2857 aanvallen sinds 24 februari 2022 (tot 13 februari 2026), en 233 doden die daarbij zijn gevallen.[32]

Het UN OCHA Humanitarian Action Plan 2025[33] toont op verschillende kaartjes per onderwerp hoe de humanitaire situatie is, bijvoorbeeld op het gebied van drinkwater, gezondheidszorg, onderwijs, opvang. Het Humanitarian Action Plan 2026 heeft deze kaartjes (nog) niet. De kaartjes van 2025 zijn te bekijken op, pagina 83 (onderwijs), 85 (gezondheid), pagina 91 (opvang, onderdak en non-

[28] International Organization for Migration (IOM), Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 22 (January 2026), https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-22-january-2026

[29] Institute for the study of war, Russian Offensive Campaign Assessment, January 24, 2026, 24 januari 2026, https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russian-offensive-campaign-assessment-january-24-2026/ ; BBC, Zelensky declares energy emergency as biting cold persists, 15 januari 2026, https://www.bbc.com/news/articles/cq6vm677z76o ; NOS, 1,2 miljoen Oekraïners zonder stroom na grootschalige Russische luchtaanvallen, 24 januari 2026, https://nos.nl/artikel/2599452-1-2-miljoen-oekrainers-zonder-stroom-na-grootschalige-russische-luchtaanvallen ; Chatham House, Ukraine's best defence against Putin's energy war is more attacks on Russia's oil refining sector, 10 november 2025, https://www.chathamhouse.org/2025/11/ukraines-best-defence-against-putins-energy-war-more-attacks-russias-oil-refining-sector; Reuters, Ukrainians face tough weeks as Russia targets power sector during freeze, 28 januari 2026, https://www.reuters.com/world/europe/ukrainians-face-tough-weeks-russia-targets-power-sector-during-freeze-2026-01-28/

[30] UNICEF, 4.6 million children in Ukraine face ongoing educational barriers as fourth academic year during war begins, 1 september 2025, https://www.unicef.org/eca/press-releases/46-million-children-ukraine-face-ongoing-educational-barriers-fourth-academic-year#:~:text=More%20than%2010%20per%20cent,child%27s%20educational%20journey%20into%20adulthood ; United Nations, Ukraine's children enter fourth school year under invasion as 4.6 million face education barriers, 26 november 2025, https://news.un.org/en/story/2025/11/1166459

[31] Ukrainian Health Center e.a., Attacks on Health care in Ukraine. https://www.attacksonhealthukraine.org/ (geraadpleegd op 29 januari 2026)

[32] World Health Organization, Surveillance System for Attacks on health care (SSA), https://extranet.who.int/ssa/Index.aspx (geraadpleegd 13 februari 2026)

[33] UNOCHA, Ukraine Humanitarian Needs and Response Plan, januari 2025 (update april 2025), https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-and-response-plan-2025-april-2025-enuk?_gl=1%2Aweqscd%2A_ga%2AMTE5MDkwMzkyMy4xNzYzMTE4Njg2%2A_ga_E60ZNX2F68%2AczE3NjMxMTg2ODYkbzEkZzEkdDE3NjMxMTg4NDEkajQ3JGwwJGgw

food items), pagina 92 (water, sanitair en hygiëne) van het UN OCHA rapport op https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-and-response-plan-2025-april-2025-enuk?_gl=1%2Aweqscd%2A_ga%2AMTE5MDkwMzkyMy4xNzYzMTE4Njg2%2A_ga_E60ZNX2F68%2AczE3NjMxMTg2ODYkbzEkZzEkdDE3NjMxMTg4NDEkajQ3JGwwJGgw

# Specifieke groepen

## Mobilisatieontduikers

Op 24 februari 2022 is de staat van beleg en de mobilisatie afgekondigd. Tegelijk werd bepaald dat mannen tussen 18 en 60 jaar niet langer het land mochten uitreizen, tenzij zij onder een van de uitzonderingscategorieën vielen, die in artikel 23 van de mobilisatiewet worden genoemd (zie bijlage 2).[34] Sinds eind augustus 2025 mogen ook mannen tussen 18 en 22 het land verlaten.[35] In het voorjaar van 2024 is, onder andere omdat Oekraïne kampte en kampt met een tekort aan mobiliseerbare mannen, de mobilisatiewet gewijzigd, met een versteviging van het registratiesysteem van dienstplichtigen tot gevolg.[36]

Sinds het voorjaar van 2024 moeten alle mannen hun registratie bij de militaire autoriteiten op orde hebben, en zij moeten hun registratiepapieren altijd kunnen tonen, ook mannen die zich in het buitenland bevinden. Hiertoe is een elektronisch register, genaamd Oberikh, gebouwd. Wie geen militaire registratie kan laten zien, loopt tegen sancties aan, zoals bijvoorbeeld dat men niet langer gebruik kan maken van consulaire diensten, of dat het rijbewijs tijdelijk wordt ingetrokken. Sinds mei 2024 is het mogelijk te registreren en gegevens bij te werken via de app Rezerv+. Dat wordt dan gesynchroniseerd in Oberikh. Ook oproepen zullen via dit systeem verstuurd worden, maar voor zover bekend gebeurt dat nu nog niet.[37]

Mannen kunnen vanaf 25 jaar gemobiliseerd worden. De algemene dienstplicht is vervangen door een opleiding van drie maanden in oorlogstijd en vijf maanden in vredestijd. Vanaf 2025 moeten mannen onder 25 jaar die nog geen dienstplicht hadden gedaan, deze opleiding voor hun 25ste afronden. Vrouwen worden niet gemobiliseerd.[38]

Er is een aantal gronden waarmee personen vrijgesteld kunnen worden, die worden besproken in artikel 23 van de mobilisatiewet.[39] Dat zijn familieomstandigheden, bijvoorbeeld alleenstaande ouders, of mensen met zieke familieleden. Daarnaast zijn bepaalde beroepen vrijgesteld, bijvoorbeeld rechters, ministers, en ook bepaalde groepen studenten. Daarnaast kunnen gezondheidsredenen maken dat iemand vrijgesteld wordt of uitstel krijgt van mobilisatie, en ook sommige bedrijven die van vitaal belang zijn voor de economie en veiligheid van Oekraïne kunnen

[34] Visit Ukraine, Which men will be allowed to travel abroad in 2026: list of categories and documents required for travel, 15 januari 2026, https://visitukraine.today/blog/3154/which-men-are-eligible-to-travel-abroad-in-2026-and-what-documents-are-required?srsltid=AfmBOooF8_U1Z0QyngpQyhGxyehCD7x8JgcqS2qrgUfxaE7zrHqcqW2k

[35] Deutsche Welle, Will young Ukrainians return with borders open again?, 30 augustus 2025, https://www.dw.com/en/will-young-ukrainians-return-with-borders-open-again/a-73816298 ; NRC, Stijging Oekraïense vluchtelingen naar EU na versoepeling reisverbod jonge mannen, 11 november 2025, https://www.nrc.nl/nieuws/2025/11/11/stijging-oekraiense-vluchtelingen-naar-eu-na-versoepeling-reisverbod-jonge-mannen-a4912332

[36] Landinfo, Theme note Ukraine Mobilisation, 2 mei 2025, https://landinfo.no/wp-content/uploads/2025/05/Ukraina-temanotat-Mobilisering-02052025.pdf (geraadpleegd via een eTranslationvertaling).

[37] Landinfo, Theme note Ukraine Mobilisation, 2 mei 2025, https://landinfo.no/wp-content/uploads/2025/05/Ukraina-temanotat-Mobilisering-02052025.pdf (geraadpleegd via een eTranslationvertaling).

[38] Landinfo, Theme note Ukraine Mobilisation, 2 mei 2025, https://landinfo.no/wp-content/uploads/2025/05/Ukraina-temanotat-Mobilisering-02052025.pdf (geraadpleegd via een eTranslationvertaling).

[39] Parlement Oekraine, Wet van Oekraine over de voorbereiding op mobilisatie en de mobilisatie , 1993, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text (vertaling van artikel 23 als aparte bijlage)

werknemers aanmerken als onmisbaar. Alternatieve dienst of vrijstelling op grond van gewetensbezwaren behoren in oorlogstijd niet tot de mogelijkheden.[40]

Het komt voor dat personen die niet gemobiliseerd zouden moeten worden, toch opgeroepen worden, en ook komt gedwongen mobilisatie voor, bijvoorbeeld door op straat mannen aan te houden en mee te nemen naar het militair commissariaat. De Oekraïense ombudsman liet in maart 2025 van zich horen toen hij publiekelijk een aantal misstanden rond de werving van militairen door de militair commissariaten aankaartte. Hij stelde dat mensenrechtenschendingen door deze commissariaten systematisch en wijdverbreid waren. Deze schendingen betreffen fysiek geweld, het weigeren van een advocaat, mobilisatie van invalide personen, en meer. Over 2024 kregen 50 medewerkers van commissariaten een disciplinaire maatregel opgelegd en zijn 25 strafzaken geopend (in verband met dood, lichamelijk letsel van dienstplichtigen of machtsmisbruik). In januari 2025 is een wetswijziging in behandeling genomen door het Oekraïense parlement die wangedrag in militaire commissariaten aan het wetboek van strafrecht toevoegt. Eind 2024 stelde president Zelensky een vertegenwoordiger aan voor de rechten van militairen. In september 2025 werd de functie van Militair Ombudsman ingesteld.[41]

Ontduiking van militaire dienst kan berecht worden onder administratief recht of onder strafrecht, afhankelijk van in welke fase iemand zich bevindt. Op het ontduiken van mobilisatie na ontvangst van een mobilisatie-oproep staat maximaal vijf jaar gevangenisstraf als dit gebeurt na de medische keuring, onder artikel 336 van de strafwet. Voor de medische keuring is het een administratieve overtreding die leidt tot een geldboete.[42]

Het niet updaten van gegevens bij het militair commissariaat of via Rezerv+ kan een boete van 200-300 basiseenheden opleveren. Als dit gebeurt binnen een jaar nadat voor ditzelfde vergrijp een boete is opgelegd, staat daar een boete van 300-500 eenheden op. Als dit gebeurt in oorlogstijd, dan is de boete 1000-1500 basiseenheden. Als in oorlogstijd de mobilisatieregels worden overtreden, dan is de boete 1000-1500 eenheden, voor overheidsfunctionarissen is deze 2000-3500 eenheden. [43] Eén basiseenheid is 17 hryvnia, dat is ongeveer 33 eurocent.[44]

Op desertie staat maximaal twaalf jaar gevangenisstraf als dat gebeurt in oorlogstijd of in gevechtsomstandigheden.[45] Op het zonder toestemming verlaten van de eenheid in oorlogstijd

---

[40] Landinfo, Theme note Ukraine Mobilisation, 2 mei 2025, https://landinfo.no/wp-content/uploads/2025/05/Ukraina-temanotat-Mobilisering-02052025.pdf (geraadpleegd via een eTranslationvertaling).

[41] Telegram Dmytro Lyubinets, 26 maart 2025, https://t.me/dmytro_lubinetzs/8294 (Oekraiens); Unian, The number of mobilization violations is increasing in Ukraine, - Lubinets, 1 mei 2025, https://www-unian-ua.translate.goog/society/v-ukrajini-zrostaye-kilkist-porushen-pri-mobilizaciji-ombudsmen-12995229.html?_x_tr_sl=auto&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=en ; Ukrainian News, Lubinets calls for review of mobilization system: Ombudsman received about 6,000 complaints about actions of territorial recruitment centers, 8 januari 2026, https://ukranews.com/en/news/1127226-lubinets-calls-for-review-of-mobilization-system-ombudsman-received-about-6-000-complaints-about ; Vist Ukraine, Ukraine to have military ombudsman: what will he be responsible for?, 19 september 2025, https://visitukraine.today/blog/6911/ukraine-to-have-military-ombudsman-what-will-he-be-responsible-for?srsltid=AfmBOoqdkDHXIya3pj2FcBTGONy-7WoJ_7FMTstiljhAPz8Owswn9j0B#what-are-the-powers-of-the-military-ombudsman; Commissaris van de Rechten van de mens van de Raad van Europa, Memorandum on human rights elements for peace in Ukraine, 8 juli 2025, https://rm.coe.int/memorandum-on-human-rights-elements-for-peace-in-ukraine-by-michael-o-/1680b678ec , OFPRA, Ukraine: les centres territoriauxde recrutement et de soutien social, 24 september 2025, https://coi.euaa.europa.eu/administration/france/PLib/2509_UKR_Les_centres_territoriaux_de_recrutement_et_de_soutien_so_166057_web.pdf

[42] The Danish Immigration Service, Ukraine Mobilisation, March 2024, https://coi.euaa.europa.eu/administration/denmark/PLib/ukraine-mobilisation-2024-til-usdk.pdf; Verkhovna Rada Ukrainy. Kriminalny Kodeks Ukrainy (Wetboek van strafrecht van Oekraïne), Artikel 336, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

[43] Verkhovna Rada Ukrainy. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia (Wetboek van administratieve overtredingen van Oekraïne), Artikel 210 en 210-1, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text

[44] Belastingwet, Hoofdstuk XX, paragraaf 1 punt 5, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text ; xe.com (geraadpleegd op 17 februari 2026)

[45] Verkhovna Rada Ukrainy. Kriminalny Kodeks Ukrainy (Wetboek van strafrecht van Oekraïne), Artikel 408, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

staat maximaal tien jaar gevangenisstraf.[46] In januari 2026 stelde de minister van defensie dat 200.000 personen zonder toestemming afwezig zijn van hun eenheid, en nog eens twee miljoen ontduiken de mobilisatie.[47]

OHCHR beschrijft dat er signalen zijn van oorlogsmisdrijven gepleegd door Oekraïne. Rusland stelt dat Oekraïne clustermunitie gebruikt. OHCHR kan dit niet verifiëren omdat ze geen toegang hebben tot het tijdelijk bezette gebied. Afgaande op foto's kunnen zij wel vaststellen dat het erop lijkt dat er in Horlivka clustermunitie is gebruikt. Of ook te zien is of dat het om Oekraïense clustermunitie gaat, vermeldt OHCHR niet. Daarnaast zijn er berichten dat Oekraïne krijgsgevangenen heeft mishandeld en gemarteld, in 2024 en 2025. Het OM doet onderzoek naar deze praktijken op een locatie in de Donetsk-regio. In 2022 en begin 2023 zou Oekraïne dertig Russen hebben doodgeschoten buiten het slagveld, sommige krijgsgevangen. Daarnaast publiceert Oekraïne tegen de regels in beeldmateriaal van krijgsgevangenen. Ook heeft OHCHR sinds februari 2022 79 gevallen geteld van seksueel geweld tegen krijgsgevangenen, gepleegd door Oekraïne.[48]

## LHBTIQ+

ILGA (International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association) geeft Oekraïne 19 punten uit 100, waarbij 0 punten staat voor 'gross violations of human rights, discrimination' en 100 punten staat voor 'respect of human rights, full equality'.[49] Dit getal is de afgelopen jaren ongeveer gelijk geweest.

Twee wetsvoorstellen die al een aantal jaren in de planning staan, namelijk over geregistreerd partnerschap voor personen van hetzelfde geslacht, en over het opnemen van discriminatie op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit als haatmisdrijf, zijn nog niet behandeld. Het grootste obstakel voor de introductie van wetgeving die de LHBTIQ+ gemeenschap beschermt, is de kerk. Wel hebben enkele overheidsinstellingen regels opgenomen over discriminatie op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit. Ondertussen heeft de regering de Roadmap voor EU-toetreding, waarin relevante wetgeving is opgenomen, goedgekeurd.[50]

De houding van de Oekraïense bevolking ten opzichte van LHBTIQ+-personen verbetert langzaam maar zeker. De autoriteiten bieden afdoende bescherming van LHBTIQ+-evenementen, zoals een Pride March in Kyiv en Kharkiv, maar opsporing door de politie bij haatmisdrijven laat te wensen over.[51]

Voor het eerst sinds 2020 telde Nash Svit in 2024 meer haatmisdrijven tegen LHBTIQ+-personen dan het jaar ervoor, namelijk 56.[52] In 2025 waren het 60 incidenten.[53]

---

[46] Verkhovna Rada Ukrainy. Kriminalny Kodeks Ukrainy (Wetboek van strafrecht van Oekraïne), Artikel 407, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
[47] Kyiv Independent, 2 million Ukrainians evading mobilization, another 200,000 soldiers AWOL, new defense minister says, 14 januari 2026, https://kyivindependent.com/ukraine-soldiers-awol-mobilization/
[48] OHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine 1 December 2024 – 31 May 2025, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2025-07/2025-06-30%20OHCHR%2042nd%20periodic%20report%20on%20Ukraine_2.pdf; OHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine 1 June 2025 – 30 November 2025, 9 december 2025, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2025-12/2025-12-09%20OHCHR%2043rd%20periodic%20report%20on%20Ukraine%20ENG.pdf
[49] ILGA, Rainbow Europe Map 2025, https://rainbowmap.ilga-europe.org/files/uploads/2025/05/2025-rainbow-map.pdf
[50] Nash Svit, Holding the line, LGBTQ situation in Ukraine in 2025, 6 februari 2026, https://gay.org.ua/publications/Situation-of-LGBT-in-Ukraine-2025-ENG.pdf
[51] Nash Svit, Holding the line, LGBTQ situation in Ukraine in 2025, 6 februari 2026, https://gay.org.ua/publications/Situation-of-LGBT-in-Ukraine-2025-ENG.pdf
[52] Nash Svit, Struggle for the Future LGBTQ situation in Ukraine in 2024, https://gay.org.ua/publications/Situation-of-LGBT-in-Ukraine-2024-ENG.pdf
[53] Nash Svit, Holding the line, LGBTQ situation in Ukraine in 2025, 6 februari 2026, https://gay.org.ua/publications/Situation-of-LGBT-in-Ukraine-2025-ENG.pdf

## Journalisten

Op de press freedom index van Reporters without Borders staat Oekraïne op plek 62 uit 180. In 2024 was dat plek 61. Deze score is opgebouwd uit cijfers die worden gegeven voor politieke, economische, wetgevings- , sociale en veiligheidsindicatoren. Op de eerste vier gebieden is Oekraïne vooruit gegaan of gelijk gebleven, alleen op het gebied van veiligheid is de situatie slechter geworden. De informatieoorlog met Rusland speelt een grote rol in het Oekraïense medialandschap. Al voor het begin van de oorlog in 2022 werden Russisch (sociale) media gesloten in Oekraïne, en Rusland valt bewust Oekraïense journalisten en mediabedrijven aan. Daarnaast worden mediabedrijven geraakt door de economische problemen die er zijn als gevolg van de oorlog, talloze mediabedrijven hebben inmiddels hun deuren moeten sluiten. Mediawetgeving is inmiddels grotendeels in lijn met de Europese wetgeving. Wegens de staat van beleg kunnen er wel restricties voor journalisten zijn omtrent berichtgeving aan het front.[54]

De veiligheid van journalisten en mediabedrijven blijft verslechteren. Journalisten, soms met zichtbare 'press' armband om, worden bestookt door de Russen, evenals gebouwen van mediabedrijven. Onderzoeksjournalistiek krijgt te maken met een toename van zowel fysieke als onlineaanvallen van de kant van de Oekraïense autoriteiten, bijvoorbeeld als het onderzoek over corruptie gaat.[55]

Volgens de Oekraïense Unie van journalisten zijn er sinds het begin van de oorlog 21 journalisten gedood terwijl ze aan het werk waren, waarvan drie in 2025.[56] Daarnaast vonden in 2025 aanvallen plaats waarbij journalisten gewond raakten en/of hun apparatuur en mediagebouwen beschadigd raakten.[57]

## Pro-Russische personen

Er zijn geen aanwijzingen dat personen in de problemen komen enkel omdat zij een pro-Russisch standpunt innemen. Wel zijn na het begin van de oorlog artikelen toegevoegd aan de strafwet die het strafbaar maken de gewapende agressie tegen Oekraïne en de tijdelijk bezetting te ontkennen of publiekelijk te steunen en samen te werken met de agressor.[58] Na het begin van de oorlog zijn enkele politieke partijen op deze grond verboden.[59] Aanvankelijk bestonden er zorgen dat de wet ook mensen kon raken die onder druk van de bezetter hun werk blijven doen, in overeenstemming met de bezettingswetgeving binnen het internationaal humanitair recht.[60] In mei 2024 gaf het OM opdracht te zorgen dat dergelijke zaken in lijn met het internationaal recht beslist werden.[61] Sindsdien is het aandeel zaken die volgens de VN eigenlijk niet als collaboratie berecht zouden moeten worden, gedaald. Op zijn website meldt het Openbaar Ministerie op 12 februari 2026 dat

[54] Reporters without borders, Ukraine, https://rsf.org/en/country/ukraine (geraadpleegd 13 februari 2026)
[55] Reporters without borders, Ukraine, https://rsf.org/en/country/ukraine (geraadpleegd 13 februari 2026) ; Human Rights Watch, World Report Ukraine 2026, januari 2026, https://www.hrw.org/world-report/2026/country-chapters/ukraine
[56] The national union of journalists of Ukraine, List of journalists killed since start of russia's full-scale aggression (UPDATE), 19 januari 2026, https://nuju.org.ua/list-of-journalists-killed-since-start-of-russia-s-full-scale-aggression-update-2/
[57] Reporters without borders, The list of journalists fallen victim to the war in Ukraine grows by the day, zonder datum, https://rsf.org/en/list-journalists-fallen-victim-war-ukraine-grows-day
[58] Verkhovna Rada Ukrainy. Kriminalny Kodeks Ukrainy (Wetboek van strafrecht van Oekraïne), Artikel 111-1 en 111-2, Oekraïens op https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
[59] Freedom House, Freedom in the World Report Ukraine 2025, https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-world/2025
[60] OHCHR (United Nations Human Rights Officer of the High Commissioner),Detention of civilians in the context of the armed attack by the Russian Federation against Ukraine 24 February 2022 – 23 May 2023, 27 juni 2023, https://www.ohchr.org/sites/default/files/2023-07/2023-06-27-Ukraine-thematic-report-detention-ENG_0.pdf , pagina 32-34
[61] OHCHR, Treatment of prisoners of war and update on the human rights situation in Ukraine 1 June – 31 August 2024, 1 oktober 2024, https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ukraine/2024/Ukraine-OHCHR-40th-periodic-report.pdf

sinds het begin van de oorlog 10.777 zaken voor collaboratie zijn geregistreerd.[62] In de periode 1 juni 2025 – 30 november 2025 vonden 319 veroordelingen plaats voor collaboratie, in totaal betreffende 326 personen. OHCHR meldt dat bij 21 van deze personen volgens hen sprake was van rechtmatig samenwerken met de bezetter.[63] Dit was weer minder dan in de jaren ervoor. In de periode 1 december 2024 – 31 mei 2025 betrof dit aantal 51 uit 624 personen.[64]

In het voorjaar van 2025 werden personen die veroordeeld waren voor collaboratie gebruikt in een ruil met Rusland, waarbij deze mensen aan Rusland werden overgedragen. Dit is onderdeel van een bestaand programma.[65]

De meeste zaken gaan over werken voor de bezetter (bijvoorbeeld bij de politie), deelname aan gewapende Russische groepen, commerciële activiteiten, meewerken aan de organisatie van zogenaamde referenda, het plaatsen van oproepen online (op sociale media) die een bedreiging van de nationale veiligheid vormen en het delen van (militaire) informatie met de Russen.[66]

[62] Prosecutor General's Office, Crimes committed during full-scale invasion of the RF as of 12.2.2026, https://www.gp.gov.ua/en (geraadpleegd 12 februari 2026)
[63] OHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine 1 June 2025 – 30 November 2025, 9 december 2025, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2025-12/2025-12-09%20OHCHR%2043rd%20periodic%20report%20on%20Ukraine%20ENG.pdf
[64] OHCHR, Report on the human rights situation in Ukraine, 1 December 2024 – 31 May 2025, 30 juni 2025, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2025-07/2025-06-30%20OHCHR%2042nd%20periodic%20report%20on%20Ukraine_2.pdf
[65] CNN, Desperate to get its illegally detained civilians out of Russia, Kyiv offers Ukrainian collaborators in exchange, 8 juni 2026, https://edition.cnn.com/2025/06/08/world/ukraine-russia-collaborators-war-intl?Date=20250608&Profile=CNN+International&utm_content=1749378602&utm_medium=social&utm_source=facebook&fbclid=IwQ0xDSwKyR5VleHRuA2FlbQIxMQABHnpW57zyT6ledjYbwcmJ74f-wYIj5MwZNolZi ; Khochuk svoim, https://hochuksvoim.com/en
[66] OHCHR, Report on the Human Rights Situation in Ukraine 1 June 2025 – 30 November 2025, 9 december 2025, https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2025-12/2025-12-09%20OHCHR%2043rd%20periodic%20report%20on%20Ukraine%20ENG.pdf